

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Türk Sigortacılık Piyasasında Sigorta Havuz Uygulamaları ve Sürdürülebilirliğine İlişkin İnceleme

An Examination of Insurance Pool Practices and Sustainability in the Turkish Insurance Market

Muharrem Umut ^{a, *}

^a Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Sigortacılık Bölümü, 62065, Beşevler-Ankara / Türkiye
ORCID: 0000-00002-9213-1440

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 29 Ağustos 2022

Düzeltilme tarihi: 26 Kasım 2022

Kabul tarihi: 4 Aralık 2022

Anahtar Kelimeler:

Türk sigortacılık sektörü

Sigorta şirketleri

Sigorta havuzları

Kamu otoritesi

ARTICLE INFO

Article history:

Received: Aug 29, 2021

Received in revised form: Nov 26, 2022

Accepted: Dec 4, 2022

Keywords:

Turkish insurance market

Insurance companies

Insurance pools

Public authority

ÖZ

Son yıllarda Türk sigortacılık sektöründe kamu otoritesi tarafından sigorta havuzlarının oluşturulduğu görülmektedir. Düzenlenen poliçeler karşılığında elde edilen primler havuza aktarılmakta ve hasar oluştuğunda tazminatların ödenmesi bu havuzlar tarafından yapılmaktadır. Bu tür havuzların devlet tarafından kurulması ve yönetilmesi anlamlıdır. Ancak yeni kurulan sigorta havuzları bir kapasite sorunundan ziyade sektörde dönemsel olarak yaşanan sorunlar nedeniyle bir politika tercihi neticesinde kurulmuşlardır. Çalışmada, öncelikle kurulan sigorta havuzlarının teknik yapısı ve kurulma amaçları araştırılmıştır. Akabinde ülkemizdeki sigorta havuzlarının kurulma amaçları, yapıları, çalışma şekilleri istatistiki bilgiler verilerek incelenmiştir. Daha sonra havuzların avantaj ve dezavantajları değerlendirilerek kısa vadede çözüm sağlamasına karşın, bu havuzların mevcut ve olası sorunları dikkate alınarak orta ve uzun vadede gözden geçirilmesinin ve söz konusu sigortalardan sigorta şirketleri tarafından sunulmasının önemli olduğu ortaya konulmaktadır.

ABSTRACT

Recently, observed that insurance pools have been created by the public authority in the Turkish insurance market. Premiums obtained in return for the issued policies are transferred to the pool and compensations are paid by these pools too. It is meaningful such pools are established and managed by the state. However, newly established insurance pools were founded as a result of a policy choice due to periodic problems in the market rather than a capacity problem. In the study, firstly, the technical structure of the pools and the purpose of their establishment were investigated. Then, the purpose of establishment, structures and working methods of insurance pools in our country were examined by giving statistical information. Afterwards, revealed that although the advantages and disadvantages of them provide solutions in the short term, important to review the existing and potential problems of the pools in the medium and long term and to offer the insurance products by companies.

1. Giriş

Risk literatürde zarara yol açan veya zarar verme özelliği olan şey diye tanımlanmaktadır. Kişiye, mala ve sorumluluğa yönelik risk türleri bulunmaktadır (Çipil, 2008). Sigorta en basit haliyle, kişilerin üzerinde bulunan risklerin sigortacılara transfer edildiği ve transfer edilen risklere karşı sigorta şirketleri tarafından koruma sağlandığı

bir sistemi ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle sigorta şirketlerinin sundukları hizmetler karşılığında kişilerin prim ödeyerek risklerini sigorta piyasasına aktaran bir sistemdir (Kaya ve Kahya, 2017). Sigorta edilen riskin ise belli bir kısmı veya tamamının yeniden sigorta edilmesi, sigorta şirketlerinin üzerlerinde bulundukları risklerin bir kısmını kapasite itibarıyla kendisinden daha yüksek bir

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: muharrem.umut@hbv.edu.tr

Atf/Cite as: Umut, M. (2022). Türk Sigortacılık Piyasasında Sigorta Havuz Uygulamaları ve Sürdürülebilirliğine İlişkin İnceleme. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 7(2) 399-408.

e-ISSN: 2651-5318. © 2022 TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. [Hosting by TUBITAK ULAKBİM JournalPark.

şirkete devrettikleri sisteme ise reasürans denmektedir (Milli Reasürans T.A.Ş., 2004). Sigortacılık sektöründe, transfer edilen riskler ve sunulan sigorta ürünleri çeşitlilik arz etmektedir. Örneğin, sorumluluk sigortalarında zorunlu trafik sigortası başta olmak üzere, mesleki, işveren ve üçüncü şahıs sorumluluk sigortaları; mal sigortaları alanında yangın, hırsızlık ve elektronik cihaz sigortaları; can sigortaları alanında ferdi kaza, hayat ve sağlık sigortaları; tarım sigortalarında devlet destekli ürün sigortası çeşitleri, ayrıca finansal, kredi ve hukuksal koruma sigorta türleri olmak üzere çok geniş bir yelpazede sigorta ürünleri sunulmaktadır.

Bazı ülkelerde çoğunlukla sigorta şirketlerinin ürün arzına vatandaşlar satın alma talebiyle cevap verirken, bazı ülkelerde ise vatandaşların ürün satın alma taleplerine sigorta şirketleri ürün arz ederek cevap vermektedir. Bir başka durum ise vatandaşlarca talep edilen ürünlerin sigorta şirketlerince birtakım nedenlerle karşılanmadığı durumlarda, ilgili ülkenin sigortacılık sektöründen sorumlu kamu otoritesince talep edilen ürünler arz edilmekte veya bu ürünlerine arzına yönelik özel bir sistem oluşturulmaktadır. Böylece özel sigorta şirketleriyle birlikte kamu otoritesinin de dahil olduğu bir sistem tarafından sigorta hizmeti sunulmaktadır (Priest, 2003). Nitekim, ülkemiz sigortacılığında çeşitli sigorta dallarında son yıllardaki eğilim de bu yöndedir.

Türk sigortacılık sektöründe son dönemde, sigorta sektörü tarafından sunulması gereken sigorta ürünlerinin birtakım nedenlerden dolayı sunulmadığı durumlarda, kamu otoritesi tarafından havuzlar veya benzeri yapılar kurularak bu ürünlerin sigortalılara arz edildiği müşahade edilmektedir. Kamu politikaları sonucunda uygulanan bu durum sisteme olan güvenin artırılmasını teminen yapılmakta olup etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Özcan, Ökten ve Uzpeder, 2021). Söz konusu politikalar sonucu havuz uygulamalarının sektörde gittikçe yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

Örneğin ülkemizde, trafik sigortası alanında 2017 yılında Riskli Sigortalılar Havuzu teşkil edilmiş ve yine 2017 yılında Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında havuz kurulmuş ve en son olarak 2019 yılı başında Devlet Destekli Alacak Sigortası Havuzu oluşturulmuştur.

Söz konusu havuzlar kapsamında sunulan ürünlerin tamamının sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren sigorta şirketlerince sunulması gerekirken, bu ürünlerin kamu otoritesince teşkil edilen havuzlar üzerinden sunulmasının her bir havuz uygulaması özelinde ayrı ayrı sebepleri bulunmaktadır. Çalışmada havuz uygulamaları incelenirken bu nedenlere yer verilecektir.

Çalışmada öncelikle, literatür araştırmasına ve sigortacılıktan sorumlu ülke kamu otoritelerinin havuz uygulamalarına yer verilecek, ülkemizde başlatılan sigorta havuz uygulamalarının kuruluş ve işleyiş yapısına değinilecek, istatistikî bilgiler verilerek havuz

uygulamalarının gelinen aşamada durumu ortaya konulacaktır. Akabinde sigorta ürünlerine yönelik havuzların oluşturulmasının avantaj ve dezavantajlarıyla birlikte, önümüzdeki yıllarda olası gelişmelere bağlı olarak yeni sigorta havuzlarının oluşturulup oluşturulmayacağına ve havuz teşkili uygulamalarının ne kadar anlamlı olduğuna dair bir değerlendirme yapılacaktır.

2. Türk Sigortacılık Sektöründe Havuz Uygulamaları

Türk sigortacılık sektöründe Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM), Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Riskli Sigortalılar Havuzu ve son olarak Devlet Destekli Alacak Sigortasına ilişkin altı adet havuz uygulaması bulunmaktadır. DASK, TARSİM ve Maden Ferdi Kaza Sigortası mahiyeti ve kuruluş amacı itibariyle diğer sigorta havuzlarından farklılık arz etmektedir. Zira bu sigortalar katastrofik riskler gurubunda yer almakta ve herhangi bir ciddi hasar meydana gelmesi durumunda hiçbir sigorta şirketinin bu hasarları karşılayacak kapasitesi bulunmamaktadır. Katastrofik riskler literatürde, deprem, kasırga, fırtına, terör, sel, kuraklık, şiddetli don gibi aşırı tehlikeli ve büyük kayıplara yol açan zarar verici doğal afetler şeklinde tanımlanabilir (Milli Reasürans T.A.Ş., 2004). Zira doğal Afetler sonucunda binlerce insan hayatını kaybetmekte ve sigorta şirketlerinin ödeme kapasitelerinin üzerinde çok büyük parasal kayıplara neden olmaktadır (Dalkılıç, 2014).

Riskli sigortalılar havuzu, ticari alacak sigortası ile tıbbi kötü uygulama sigortalarına ilişkin kurulan havuzlarda ise böyle bir kapasite sorunu yaşanmamakla birlikte bu havuzlar kamu otoritesinin politika tercihi sonucunda kurulmuştur. Diğer bir ifadeyle bu havuzların kaldırılıp ilgili sigorta türleri için işlemlerin serbest piyasa şartlarında özel sektöre devredilmesi mümkün olup kapasite sorunu bulunmamaktadır.

Özellikle kobiler için tasarlanan Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası ve Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Mali Sorumluluk Sigortası, Olağandışı Riskler Yönetim Merkezi (ORYM) yapısıyla geçtiğimiz yıllara kadar farklı kurumların bünyesinde bulunan ve içerikleri, işleyişleri birbirinden farklı olan sigorta havuzları olarak yürütülmekteydi. ORYM, mülga Hazine Müsteşarlığı tarafından kurulan ve zorunlu reasürör olarak faaliyette bulunan bir yapıya sahip olmuştur (Kubilay ve Akdemir, 2017)

27 Ekim 2021 tarihli ve 31641 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Özel Riskler Yönetim Merkezi Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği ile ORYM'nin ismi değiştirilmiş ve Türk Reasürans A.Ş. (Teknik İşletici) bünyesinde faaliyet göstermesi kararlaştırılmıştır. Özel Riskler Yönetim Merkezi (ÖRYM) yeni yapısıyla bir Ar-Ge merkezi haline getirilerek sigorta sektöründe teminat bulunmasında zorluk yaşadığı tespit edilecek riskler için sigorta havuzlarının

oluşturulması ve mevcut havuzlarla ilgili sürekli iyileştirmeler yapılmak suretiyle sigortalılara optimum faydanın sağlanması hedeflenmiştir.

2.1. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Havuzu

21/07/2010 tarihli ve 27648 tarihli Resmi Gazetede Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ ile Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (21.07.2010 tarihli ve 27648 sayılı Resmi Gazete, 2010). Bu sigortanın amacı, hekimlerin mesleki faaliyetleri esnasında ihmal ve hatalı uygulamalar sonucu hastalara verilecek zararlar karşısında hekim aleyhine açılan tazminat davalarına karşı koruma sağlamaktır (Yördem, 2018).

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, 11.04.1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun kapsamında serbest veya devlet ile özel sağlık kurumlarında istihdam edilen tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olan kişilerin faaliyetlerini icra ederken üçüncü şahıslara verebileceği zararların tazmini amacıyla oluşturulmuş zorunlu sigorta türüdür. Söz konusu sigortanın çerçevesini çizen Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına göre anılan sigorta sözleşmesi, sözleşme tarihinden önceki on yıllık dönemde (30 Temmuz 2009 tarihini geçmemek kaydıyla) ve sözleşme süresi içinde tabiplere karşı yöneltilen hizmet kusuruna bağlı tazminat taleplerini (manevi tazminat dâhil) ve bu taleple bağlantılı yargılama giderlerini ve hükmolunacak faiz ile sair makul giderleri teminat altına almaktadır. Sigortalı olan sağlık çalışanının mesleki faaliyetini sonlandırması durumunda, yukarıda sayılan teminatlara ilave olarak, en son sigorta poliçesi dönemindeki mesleki faaliyetinden dolayı poliçenin son bulma tarihinden itibaren iki yıla kadar meydana gelebilecek tazminat talepleri de poliçe teminatı kapsamında yer almaktadır (Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, 2010).

Literatürde hekim sorumluluk sigortası olarak da bilinen bu sigorta türünde, her bir olay başına azami teminat miktarları Tablo 1'de gösterilmektedir. Her hâlükârda, sigorta poliçesi kapsamı içinde ödenmesi gereken tazminat tutarı 1.800.000 TL'yi geçmemektedir (Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı, 2020).

Tablo 1. Prim ve Azami Teminat Tutarları (31.12.2021)

Risk Grubu	Azami Teminat Tutarı (TL)	Prim Miktarı (TL)
I. Grup	200.000	150
II. Grup	400.000	300
III. Grup	600.000	500
IV. Grup	800.000	750

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/default.aspx?pageID=654&yid=1>

20

Teminat tutarları maddi ve manevi tazminat ile yargılama masrafları için söz konusudur. Risk gruplarına göre hazırlanmış olan sigorta primlerine ilişkin tarife yine aynı tabloda gösterilmiştir. Prim miktarlarına, aracılık komisyon tutarı ve poliçe üretim genel masrafları dâhildir. Ayrıca anılan sigorta tarifesine göre bahse konu sigortaya ilişkin primlerin %50'si işveren tarafından karşılanmaktadır. Dolayısıyla kamuda çalışan tabipler için devlet prim desteği mevcuttur.

Tablo 2'de 2010 ila 2021 yılları arasında brüt prim üretimi ve hasar ödemelerine ilişkin veriler ile sigorta şirketlerinin, üçüncü şahıslar tarafından talep edilen, ancak henüz mahkemeler tarafından karara bağlanmayan veya doğrudan sigorta şirketine başvuru tutarlar üzerinden açılan dosyalar için ayırdığı muallak tazminat miktarları (Muallak Hasar Tazminat Karşılığı; Sigorta şirketlerinin sigorta branşlarında kârlılığının ölçülmesinde kullanılan önemli bir gösterge olup şirketin elde ettiği primlere nispetle ödemesi olası hasarların durumunu gösterir. Oran arttıkça kârlılık düşer (Umut, 2020) yer almaktadır

Buna göre, branşta brüt primlerin fiili ödenen hasarları karşılama yeterli olduğu, yıllar itibariyle hasar/prim oranları grafiğinden de görülmektedir. Ancak, muallak dosyalara ilişkin tutarlar yıllar itibariyle artarak 2021 yılsonunda 1.2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Branşa ilişkin bir yorumda bulunabilmek için muallak hasarların ne kadarının ileride ödenmesi gerekeceğinin dikkate alınması gerekmektedir. Yıllar itibariyle ödenen hasar tutarları dikkate alındığında muallak hasarların ödemeye dönüşme oranının oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Tıbbi Kötü Uygulama Sigortasında Veriler

Dönem	Brüt Prim	Ödenen Hasar	Stok Muallak Hasar Karşılığı
2010	47.654.804	-13.061	-2.341.040
2011	46.735.521	-263.171	-33.783.586
2012	50.946.983	-1.249.429	-78.967.225
2013	48.890.581	-2.989.659	-127.805.765
2014	48.032.109	-4.672.512	-186.919.862
2015	47.897.558	-4.718.320	-257.116.481
2016	48.267.453	-7.738.387	-359.733.493
2017	83.012.289	-9.012.250	-385.876.035
2018	97.331.276	-8.191.500	-629.624.125
2019	103.009.612	-14.963.833	-993.038.157
2020	111.149.004	-16.909.464	-1.278.880.061
2021	123.002.298	-27.470.512	-1.226.152.782

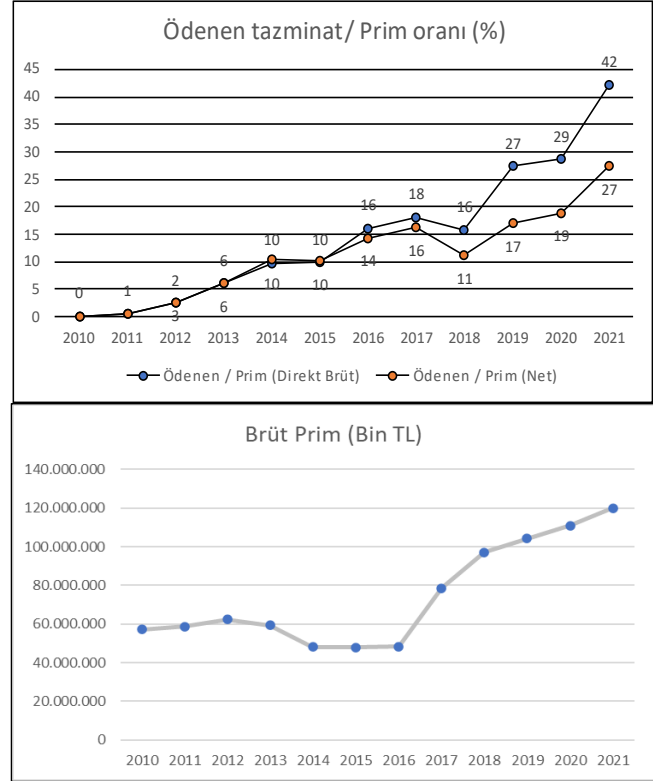
Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>

Bu sigortada havuz kurulmasının temel nedeni, hekimlerin

sigorta şirketlerinden poliçe temin etmede yaşadığı sorunlarla birlikte gün geçtikçe uygulamada riskin daha fazla artması olmuştur (Özkıdık, 2016). Kamu otoritesi tarafından yapılan çalışmalar kapsamında yaşanan sorunların ortadan kaldırılabilmesine yönelik en uygun çözümün havuz kurulması olduğu tespit edilmiş ve 07.10.2017 tarihli ve 30203 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (2010/1)'de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ ile tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası prim ve hasar paylaşımı esasları belirlenmiş ve bu kapsamda 06.09.2017 tarihli ve 2017/4 sayılı Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Sektör Duyurusu ile Prim ve Hasar Paylaşım Esasları yayımlanmıştır (2017/4 sayılı Sektör Duyurusu, 2017).

Ancak zaman içinde söz konusu sigortaya sektör tarafından ciddi eleştiriler getirilmiştir. Örneğin tarifedeki primler değişmez iken teminat tutarlarının artırılması sektörün yükümlülüğünü önemli oranda artırmaktadır (Kerç ve Akpınar, 2018). Sigortalılık oranları %90'larda olmasına rağmen prim tutarlarının düşük buna karşın tazminat ödemelerinin yüksek olması şirketlerin anılan sigortada mali sonuçlarını bozmakta ve bu sigortada şirketlerin havuz uygulamasına eleştirel bakmasına neden olmaktadır. Genel itibariyle söz konusu sigortada zamanaşımı süresi 10 yıl olarak belirlenmiştir. Poliçeler talep esaslı olarak çalışmakta olup uzun zamanaşımı süresinin varlığı sigorta şirketlerinin bu sigortada teknik kâr/zarar sonuçlarını olumsuz etkilemekte, değerlendirme yapmasını zorlaştırmakta ve yüksek tutarlarda teknik karşılık ayırmasına yol açmaktadır. Nitekim 3-4 yıl içinde tekrar dava açılabilmesi yargılama süreçlerinin uzamasına ve şirketlerin bilançolarında uzun yıllar muallak hasar karşılıklarının ayrılmasına ve bu karşılık tutarlarını artmasına (Tablo 2), böylece sigorta şirketlerinin yapısal bir sorunla karşılaşmasına neden olmaktadır (Oksay, 2017). Bu nedenle sektör tarafından anılan sigortada serbest tarife sistemine geçilmesinin elzem olduğu sürekli olarak dile getirilmektedir (Sönmez, 2017). Nitekim sigorta şirketi için bir sigorta ürününün kârlı veya makul olup olmadığının en önemli göstergesi olan hasar/prim oranının (Hasar/Prim Oranı; sigorta şirketlerinin kârlılığını değerlendirmede kullanılan önemli bir oran olup, şirketin topladığı primlere nispeten ödediği tazminatın oranını göstermektedir. Oran yükseldikçe sigortacılık kârlılığı düşmektedir) gelişimi aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekilde 1'de görüleceği üzere yıllar itibariyle prim tutarında artış ile birlikte hem brüt hem de net hasar/prim oranı artmaktadır. Üstelik 2018 yılından itibaren önemli oranda yükselmeye başlamıştır. 2020 yılında başlayan Covid-19 salgını ve sonrası prim üretimi nominal olarak artmış olmakla birlikte, geçmiş yıllarda düzenlenen poliçelere ilişkin tazminat taleplerinin gerçekleşeceği, yargı kararları sonucunda tazminat ödemelerinin artacağı ve ekonomik koşullar dikkate alınarak primlerin reel anlamda düşeceği

dikkate alınır 2022 ve sonraki yıllarda hasar/prim oranının artması kaçınılmaz olacak, bu durum da havuzun daha yüksek teknik zarar etmesine yol açacaktır.

Şekil 1. Ödenen Hasar ve Brüt / Net Prim

2.2. Riskli Sigortalılar Havuzu (Trafik Sigortası Havuzu)

Türkiye'de 2015 yılına kadar sigortacılık piyasasında trafik sigortası adıyla bilinen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında aşırı rekabet nedeniyle fiyatlar oldukça düşük düzeylerde seyretmiştir. Öyle ki kamu otoritesi tarafından fiyatların daha fazla düşmemesini teminen il bazında tarife sınırlaması getirilerek önlemler alınmaya çalışılmıştır. Düşük primler finansal tablolarda zararların artması anlamına gelirken, aynı zamanda sigorta şirketlerinin acente komisyonları, poliçelendirme giderleri ve idari giderler gibi birçok masrafları karşılayamaması anlamına gelmektedir. Esasen bir sigorta şirketi veya tüm sektör için fiyat düzeylerinin aşırı düşük veya aşırı yüksek olması olumsuzluklara yol açmaktadır. Sigorta şirketleri 2015 yılının ikinci yarısından itibaren gerek teknik ve mali zararların yüksek olması gerekse artan masraf ve tazminatların katlanılmaz düzeylere çıkması nedeniyle trafik sigortasında fiyatları hızla artırma yoluna gitmişlerdir. Ancak söz konusu fiyat artışları beklenenin üzerinde gerçekleşmiş ve sigortalılar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bu nedenle artan şikâyetler üzerine kamu otoritesi zorunlu trafik sigortasında serbest piyasaya müdahale etmek zorunda kalmış, öncelikle tavan fiyat uygulaması getirilmiş ve akabinde Riskli Sigortalılar Havuzu kurulmuştur (Umut, 2020).

Tavan fiyat uygulaması sonrası, bir kısım şirketlerin hasar sıklığı (frekansı) yüksek basamak veya araç türlerine sigorta teminatı sunmaktan kaçındığı görülmüştür. Soruna çözüm getirmek amacıyla, hasar sıklığı yüksek basamak ve/veya araç türleri için tazminat ile primlerin zorunlu trafik sigortası alanında ruhsat sahibi bütün şirketlere dağıtılması, ayrıca rizikonun belirli sigorta şirketleri uhdesinde kalmasının önüne geçilmesi ve söz konusu araç türünde poliçesiz / sigortasız araç bulunmamasını teminen, 11 Temmuz 2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelik ile “Riskli Sigortalılar Havuzu” ihdas edilmiştir (Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliği Geçici 12. Madde, 2017).

Havuzun çalışma usul ve esasları anılan Yönetmelik ekinde yayımlanmış olup anılan branşta ruhsat sahibi tüm sigorta şirketlerinin havuzun doğal üyesi olması kararlaştırılmıştır. Havuzun yöneticisi veya işleticisi Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu’dur (TMTB, 2020). Bu branşta düzenlenecek poliçelerin primleri havuzda toplanmakta ve tazminat ödemeleri yine havuz üzerinden gerçekleştirilmektedir. Diğer bir deyişle, bu havuz uygulamasında sigorta şirketleri, poliçelerin düzenlenmesinde ve tazminat ödemelerinde

sadece bir aracı rolündedir. Toplanan primlerin ve ödenmesi gereken tazminatların %50’si tüm üye şirketlere eşit olarak dağıtılmakta, diğer %50’lik kısım şirketlerin sektördeki pazar payına göre paylaştırılmaktadır. Dolayısıyla iki aşamalı bir hesaplama yapılarak paylaşım yapılmaktadır (Cüneyt ve Akpınar, 2018).

Riskli durumdaki sigortalılar için getirilen ve bu risklerin havuzdaki tüm şirketlere dağıtılmasını öngören yapıda; 1, 2 ve 3. Basamaklarda yer alan tüm araç türleri ile 4, 5, 6 ve 7. Basamaklarda yer alan minibüs, kamyon, çekici, taksi ve otobüs araç türleri havuz kapsamındadır. Risksiz olarak kabul edilen grup olan 5, 6 ve 7. Seviyelerdeki araç türleri için %10, %20 veya %30 şeklinde indirim oranları ayrıca %8 seviyesinde aracı komisyonu oranı belirlenmiştir. Türkiye’de yaygınlığı ve yoğunluğu fazla olan 5, 6 ve 7. Basamaklardaki otomobil türü araçların havuz dışında olması öngörülmüştür. Bu gruba kamyonet, traktör, motosiklet ve iş makineleri de dâhildir.

Zorunlu trafik sigortasında ihdas edilen riskli sigortalılar havuzunun son 12 yıl itibarıyla verileri tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Riskli Sigortalılar Havuzunda Teknik Kâr/Zarar Verileri*

Yıl	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Prim (Milyon)	2.305	2.700	3.600	4.966	5.073	6.962	12.467	12.498	14.490	12.132	19.127	21.338
Teknik Kâr/Zarar (Milyon)	-585	-462	-1.285	-655	885	-677	-325	-515	-692	-903	-825	-2.706
Teknik Kâr/Zarar Oranı	-25%	-17%	-36%	-13%	-17%	-38%	-3%	-4%	-5%	-8%	-7%	-20%

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği, <https://www.tsb.org.tr/gelir-tablosu.aspx?pageID=911>

Tablo 3, riskli sigortalılar havuzu hakkında bize çok önemli veriler sunmaktadır. Tablo 3’de Teknik kâr/zarar, sigorta şirketlerinin doğrudan sigortacılık faaliyetlerinden (prim ve tazminat sonuçlarından) elde ettiği durumu, diğer bir deyişle yatırıma yönlendirilen ve elde edilen getiriler haricindeki sigortacılık sonuçlarını ifade etmektedir. Bir sigorta şirketinin primini doğru belirleyerek riski iyi yönetip yönetmediği veya tazminat yönetiminde etkin olup olmadığını göstermektedir. Zira kamu otoritesi tarafından alınan önlemler sonrası 2016 yılından itibaren trafik sigortasında sigorta sektörünün zararı azalmış olsa da tavan fiyat ve sonrasında havuz uygulaması getirilmesine rağmen teknik zararın artma eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim 2016 ve 2017 yıllarında %3 ve %4 olan teknik zarar her yıl düzenli olarak artarak 2019 yılında %8 seviyesine kadar yükselmiştir. 2020 yılında yaşanan Covid-19 salgını sonucu trafik sigortasında prim artışı yaşanmış ancak sokağa çıkma yasaklarından dolayı trafiğe araç çıkmadığından dolayı hasar maliyetlerinde ciddi düşüş olmuş ve teknik kâr/zarar tutarına pozitif katkısı olmuştur. Ne var ki 2021

yılında bu durum uzun sürmemiş ve teknik kâr/zarar rakamında önemli bir artış yaşanarak sektör 2.706 milyon TL zarar ederek oran %20’ye yükselmiştir. Diğer bir deyişle trafik sigortasında havuz uygulaması ve azami prim uygulaması kısa vadede gerek sektöre gerek sigortalılara rahatlatma sağlamış olsa da orta ve uzun vadede sürdürülebilirliği ve etkinliği tartışılır hale gelmiştir. Mevcut seyrin devam etmesi durumunda ise sigorta sektörü için katlanılması zor bir maliyet ve zarara neden olacak ve havuzdan beklenen etkinlik sağlanamamış olacaktır.

2.3. Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası Havuzu

Alacak sigortası, sigortalının açık hesap yoluyla mal veya hizmet satışı yaptığı firmalardan doğan yurtiçi ve yurtdışı alacaklarını tahsil edememesi riskine karşı sigortalıya teminat sağlanan bir ticari sigorta türüdür. Alacak sigortasının temel işlevi, müşterilerin aldıkları mal ve hizmet bedelini ödememesi, iflas etmesi veya iflas erteleme kararı alması sonucu mal satan firmanın sigorta teminatı kapsamında zararının tazmin edilmesidir (Doğan, 2018).

Dünya’da ticari alacak sigortası kamu kuruluşları ve bu alanda faaliyet gösteren sigorta şirketleri vasıtasıyla sunulmaktadır. Kamu kuruluşlarının büyük ölçüde ihracatı sübvans etmek için uzun vadeli yatırım ürünleri ya da ticarete konu olan emtia ihracatı nedeniyle ortaya çıkan ticari alacaklara karşı teminat sunduğu görülmektedir. Türk Eximbank, US Exim (ABD), Coface (Fransa), Hermes (Almanya), Sace (İtalya), Cesce (İspanya) ve Sinosure (Çin) bu kurumlara örnek olarak verilebilir. Bu kuruluşlardan bazıları (Coface, Euler Hermes gibi) zaman içerisinde kısa vadeli ticari alacak sigortası faaliyetlerini özel sektöre devretmiş ve Sace (İtalya) örneğinde olduğu gibi bir kısmı da kısa vadeli ticari alacaklar alanında doğrudan hizmet vermektedir (Yeşilyaprak, 2018). Sigorta şirketleri ise gerek ulusal gerekse uluslararası ticaretten doğan ve daha çok kısa vadeli (prensipl olarak 180 gün) ticari alacaklara karşı teminat ve tahsilat hizmetleri vermekte ve tazminat ödemeleri yapmaktadır. Dünyada, bu alanda faaliyet gösteren en önemli sigorta şirketlerini Euler Hermes, Atradius ve Coface olarak sıralamak mümkündür (Yeşilyaprak, 2018).

Uluslararası Kredi ve Kefalet Sigortaları Birliğinin 2015 yılı sonu verilerine göre özel sektör alacak sigortası piyasasında toplam 6,5 milyar Avro prim üretilirken, buna karşılık 3,5 milyar Avro civarında tazminat ödemesi yapılmıştır. Sektörün sunduğu teminatların düzeyi 2,25 trilyon Avro seviyesinde olup, bu rakam dünya ticaretinin yaklaşık %15’ine karşılık gelmektedir. Alacak sigortasında sunulan teminat tutarı toplamının gayri safi hasılaya oranı gelişmiş ülkelerde %10-15 arasında gelişirken, Türkiye’de söz konusu oran %2 civarında seyretmektedir. Ülkemizde teminat tutarı yaklaşık 50 Milyar TL civarındadır. Alacak sigortasının ayrı bir uzmanlık gerektirmesi nedeniyle ülkemizde Coface, Atradius ve Euler Hermes sigorta şirketleri dışındaki şirketlerin bu alanda yeterince yer almadığı, ülkemiz alacak sigortası pazarında 2016 rakamlarına göre bu üç şirketin toplam Pazar payının %90 seviyesinde olduğu görülmektedir (Eke, 2013).

Bu veriler ışığında, ülkemiz sigortacılık sektöründe en son havuz uygulaması olarak 2019 yılı başında Devlet Destekli Alacak Sigortası Havuzu kurulmuştur. Sistem tasarlanırken, gerek küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) uygun koşullarla bu sigortaya erişiminin mümkün kılınması ve gerekse sigortacılık sektörüne yeni imkânlar getirilmesi amaçlanmıştır (Etem, 2022). Söz konusu havuz sistemi temel olarak; faaliyetlerin yine bir işletici şirket ve bilgi işlem altyapısının Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBGM) tarafından yürütülmesi, ilk başta mikro ve küçük kapasiteli KOBİ’leri içerecek şekilde teminat verilmesi, sigorta poliçelerinin havuza dahil olan sigorta şirketlerince düzenlenmesi, primlerin KOBİ’lerin ciro büyüklüğünün belirli bir oranı şeklinde tespit edilmesi, 120, 180 veya 360 güne kadar olan vadeli satışlar için teminat sağlanması ve primlerin vadeye göre farklı olacak şekilde hesaplanması, primlerin taksitli şekilde ödenme imkanının olması, teminat kapsamına alınacak alıcıların riskleri değerlendirilerek risk kategorilerinin belirlenmesi (6 risk grubu), belirlenen

alıcılar için %70 ile %90 arasında teminat oranının uygulanması, reasürans korumasının ilk aşamada kamu tarafından sağlanması ve sigorta teminatının KOBİ’ler tarafından teminat olarak gösterilebilmesi şeklinde oluşturulmuştur (Devlet Destekli Alacak Sigortası Tarife ve Talimat, 2018).

Ticari alacak sigortasında tazminat talepleri, sigortacı tarafından limit tahsis edilen alıcının, vadesi gelmiş olan faturalarını ödememesi durumunda söz konusu olmaktadır. Sigortalı, ödeme vadesi gelmiş bir faturanın alıcı tarafından vadesinde ödenmemesi durumunda, özel şartlarda belirtilen süre içerisinde sigortacıya müdahale talebinde bulunmak zorundadır. Müdahale talebi yapıldıktan sonra o alıcıya yönelik sigorta teminatı durmakta ve müdahale talebini alan sigortacı sulh yoluyla veya hukuksal olarak tahsilat sürecini takip etmektedir. Ödeme planları, iadeler gibi tahsilata yönelik tüm teklifler sigortacı tarafından değerlendirilmekte ve değerlendirme sonucu sigortalı ile paylaşılmaktadır. Müdahale talebini alan sigortacının, alacak tahsilatı yapmak için tazminatın ödeme zorunluluğunun doğacağı tarihe kadar ortalama 120 günlük bir bekleme süresi (tahsilat süreci) bulunmaktadır. Bu 120 günlük sürenin sonunda tahsilatın yapılmamış olması durumunda risk gerçekleşmiş anlamına gelmektedir. Bekleme süresinin sonunda tahsilat yapılamamışsa tazminat 30 gün içinde sigortalıya ödenmekte ve sigortacı tarafından rücu mekanizması işletilmeye başlanmaktadır. Tazminatın ödenmesinden sonra yapılan alacak tahsilatlarında, ödenen tazminat tutarının üzerindeki kısım sigortalıya ödenmektedir (Devlet Destekli Alacak Sigortası Çalışma Usul ve Esasları, 2018).

Alacakların tahsilinde yaşanan sorunlar firmaların nakit durumunu ve kârlılığını menfi etkilemekte hatta bazı hallerde şirketlerin iflasına yol açmaktadır. Nitekim şirketlerin iflas sebeplerine bakıldığında, iflasların yaklaşık olarak dörtte birinin tahsil edilemeyen alacaklar nedeniyle gerçekleştiği görülmektedir (Eke, 2013). Çek ve ipotek uygulamalarına benzer bir ticaret finansman yolu olan alacak sigortası aynı zamanda KOBİ’lerin satışlarını ve ticaret hacmini büyütmesi için ihtiyacı olan krediye erişmelerini de mümkün kılan bir çözüm oluşturmaktadır. Alacak sigortası ile şirketler, ticari alacaklarını tahsil edememe riskine yönelik teminat bulmakta, tahsilat ve risk yönetim süreçlerini bu alanda faaliyet gösteren profesyonel sigorta şirketlerine yönlendirmiş veya devretmiş olmaktadırlar. Günümüzde ticari firmalar ve KOBİ ölçeğindeki şirketler ticaret hacimlerini artırmak için gerekli finansmana erişim sağlamaları gerekmektedir. Söz konusu finansman için de bankalardan kredi çekmeleri ve bunun karşılığında bankalara teminat vermeleri gerekmekte olup alacak sigortası ticari işletmeler ve KOBİ’lerin teminat olarak gösterebileceği bir alternatif finansman yöntemi olarak ortaya çıkmaktadır (Eke, 2013).

Devlet destekli alacak sigortası havuzundan, hâlihazırda başvuru tarihinden itibaren en az iki yıl önce kurulmuş, yıllık net satış hasılatı 125 Milyon TL’ye kadar olan ve vergi ve sosyal güvenlik borcu olmayan mikro, küçük ve orta

büyüklerdeki firmalar (KOBİ'ler) yararlanabilmektedir (Devlet Destekli Alacak Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği, 2020). Anılan sigortada ilk yayımlanan Tebliğe göre net satış hasılatı 25 Milyon TL'ye kadar olan firmalar kapsam dâhilinde iken, 2020 yılında yapılan değişiklikle 125 Milyon TL satışı olan firmalar sigortadan yararlandırılmıştır. Hali hazırda 16 sigorta şirketi bu alanda faaliyet göstermektedir (<https://www.alacaksigortasi.com.tr/>). 14 Ekim 2021 tarihinde anılan tarife ve talimatlarda bir değişiklik daha yapılmış ve KOBİ'lerin poliçe yenilemelerinde 125 Milyon TL olan tutarın 300 Milyon TL olarak uygulanmasına karar verilmiştir.

Ne var ki alacak sigortasındaki en büyük sorun, teminat kapsamına alınacak firmaların/alıcıların finansal (bilanço ve gelir tablosu) bilgilerine erişimde yaşanmaktadır. Ülkemizde Türkiye Bankalar Birliği çatısı altında faaliyette bulunan Risk Merkezi firmaların kredi ve mali durumu hakkında bir bilgi sunsa da bu bilgi gelir tablosu, bilanço, ortak ve şahıs firmalarına ait bilgiler gibi verileri içermediğinden yeterli bulunmamaktadır. Ayrıca, alıcı firmaların son beş yıllık finansal verilerinin tutulduğu tek bir merkezi kaynak da bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bazı sektörlerde vade sürelerinin bir yılı aşmasından dolayı alacak sigortasının sunulmasında güçlük yaşanmaktadır. Başka bir sorun ise alacak sigortasının ülkemizde ve ilgili sektörlerde yeterince bilinirliğe sahip olmaması nedeniyle yeterli talep görmemesidir. Bir diğer sorun ise firmaların bu sigortayı yaptırdıktan sonra portföylerinde riskli satış miktarını artırabilecek olmasıdır (Kubilay ve Özcan, 2017).

Görülebileceği üzere alacak sigortasının faydaları bulunmakla birlikte beraberinde getirdiği sorunlar sigortanın gelişmesine engel teşkil etmektedir. Söz konusu sorunların aşılması için anılan sigortaya devlet desteği getirilmiş olsa da sigortanın gelişimi açısından tereddütler devam etmektedir. 2019 yılında kurulan havuz sistemi gerek yeni kurulması gerekse istatistiki verilerinin yeterli olmaması nedeniyle teknik bir değerlendirme yapmaya elverişli bulunmamaktadır. Ancak devlet destekli ticari alacak sigortasının yaşanan Covid-19 salgını ve ekonomik koşullar nedeniyle talep gördüğü ve görmeye devam edeceği, bunun sonucunda hasar frekansı ve şiddetinin artacağı dolayısıyla üzerinde ciddi risk taşıyan bir sigorta görünümüne sahip olacağı düşünülmektedir.

3. Havuz Uygulamalarına İlişkin Değerlendirme

Çalışmada ülkemiz sigortacılığında yer alan havuz uygulamaları incelenmiştir. Finans sektörünün bankacılık ve sermaye piyasalarının yanı sıra ayrılmaz bir parçası sigortacılık sektörüdür. Sigortacılık sektörü diğer sektörlerde yer alan riskleri üzerine alan ve karşılığında teminat sunan ve tazminat ödeyen bir özelliğe sahiptir. Bu özelliğiyle diğer sektörlerinden ayrılmakta ve ilgililere daha güvenli bir ortamda iş yapma olanağı sunmaktadır. Sigorta sistemiyle birlikte kişiler de hayatlarını daha rahat bir ortamda idame ettirmekte ve işlemlerini güvenli bir şekilde gerçekleştirmektedirler. Ne var ki sektör bazı durumlarda

talep edilen sigortayı arz etmemekte ve kişilerin sigorta ihtiyaçlarına cevap verememektedirler. İşte belirli risklerin sigortalanmasında sorunlar çıktığında kamu otoritesi tarafından havuzlar oluşturulmaktadır. Söz konusu havuzların kurulma amaçları, mahiyeti, yapısı ve hitap ettiği sigortalılar dikkate alındığında her birinin farklı bir havuz mantığı içinde çalıştığı görülmektedir. Ülkemizde yer alan riskli sigortalılar havuzu, devlet destekli ticari alacak sigortası havuzu, hekimler için tıbbi kötü uygulama sigortası havuzu gibi yapılar DASK, TARSİM gibi katastrofik riskleri içermemektedir. Bu yapılar, çeşitli yapısal sorunlar nedeniyle kamu otoritesinin bir politika tercihi sonucu oluşturulmuş ve oluşturulmaya devam edilmektedir. Söz konusu havuz uygulamaları, anılan sigortalarda belirli dönemlerde arızı olarak yaşanan sorunlara bir çözüm olarak sunulmuş ve uygulamaya konulmuştur. Kamu otoritesinin belirli dönemlerde sigortacılık piyasasında oluşan sorunlara karşı müdahale hakkını kullanarak söz konusu havuzları oluşturmasında haklılık payı bulunmaktadır. Üstelik trafik sigortası gibi yaygınlığı fazla olan bir sigorta türünde oluşacak kamuoyu tepkisine cevap verme yöntemlerinden biri olarak havuz uygulaması yapmak en doğru yöntem de olabilir. İlave olarak, sigorta sektörünü rahatlatma, olası iflas/tasfiyelerin önüne geçme, fiyat dalgalanmalarına yönelik vatandaşlar tarafından iletilen şikâyetleri çözme ve sigorta fiyatlarının istikrara kavuşturulmasına yönelik olarak anılan sigortalarda radikal bir değişikliğe gidilecek devlet müdahalesi de gerekli olabilir.

Havuz uygulamalarıyla ilgili olarak kamu otoritesi tarafından yapılan söz konusu müdahale ve düzenlemelerin kısa vadede çözüm sağlayacağı değerlendirilmektedir. Katastrofik olmayan riskler için kurulan havuz uygulamalarında sigorta şirketleri bir aracı olarak çalışmakta ve risk değerlendirme, doğru fiyatlama, tazminat yönetimi gibi süreçlerden uzak kalmaktadır. Diğer bir deyişle sigorta şirketleri uzmanlık ve temel faaliyet alanlarından uzaklaşmakta, bir sigorta acentesi gibi komisyon alarak çalışmakta ve şirketlerin hasarın azaltılması ve riskin doğru değerlendirilmesi noktasında yeterli motivasyonu kalmamaktadır. Örneğin tazminat talepleri söz konusu olduğunda, sigorta şirketlerinin bu ödemelerin havuzdan karşılandığı düşüncesiyle hasarı azaltma yönünde ilave bir motivasyonu kalmamakta, bunun sonucunda gerek havuz gerekse sigorta şirketi zarar görmektedir. Bu husus sigorta sektörü için hayati önemde olup ilgili paydaşlar tarafından dikkate alınması gerekmektedir.

Ayrıca sigorta şirketlerinin asıl faaliyetlerinden birisi aktüeryal yöntemlerle doğru sigorta fiyatının tespitidir. Havuz yöntemlerinde sigorta şirketleri fiyat bakımından kamu otoritesine bağımlı olmakta, zararlarını azaltma adına fiyatlarda herhangi bir ayarlama yapma imkânı bulunmamaktadır. Bu da serbest piyasanın aksine sektörde devletin ağırlığının artması ve sigorta şirketlerinin her türlü talepleri için kamu otoritesine bağlı olması anlamına gelmektedir. Fiyat bağımlılığının başka bir yansıması, bu durumun diğer sigorta branşlarına sirayet etmesi olasılığıdır.

Diğer sigorta branşlarında prim fiyatlarında yaşanabilecek sorunlardan dolayı sigortalılarca sigorta şirketine iletilecek şikâyetler kamu otoritesine yönlendirilebilecek veya bu sigortalarda da fiyat rejimi uygulaması talebi artabilecektir. Bu durum sektörde sigorta şirketlerinin değil kamunun etkisini daha çok artırması sonucunu doğuracaktır. Yeni havuz uygulamalarıyla geleneksel olarak sigorta şirketi ile sigortalı arasında yaşanan herhangi bir uyuşmazlık veya özel sigortacılık kapsamında çözülmesi gereken bir sorunla bu kez kamu otoritesi muhatap olacağından, bu durum kamu otoritesinin asli vazifesi olan düzenleme ve denetleme işini aksatabilecek veya etkinliğini azaltabilecektir.

Diğer bir sorun, ülkemiz havuz örnek uygulamaları incelendiğinde genel itibariyle havuzların teknik zarar üretmesidir. Zira hasarlar yükselmekte primler ise nominal olarak artmakla birlikte reel olarak düşmektedir. Her halükarda hasarlar daha fazla artmaktadır. Özellikle son yıllarda hasar/prim oranlarının yüksek çıkması havuzların zararını daha da artıracak, bu durum kamuya ilave yük getirecektir.

Başka bir önemli sorunun ise havuz uygulamalarında doğru ve adil bir sigorta fiyatlamasının yapılamaması olduğu düşünülmektedir. Zira kamu otoritesi tarafından ülke bazında veya il bazında bir değerlendirme yapılarak genel bir fiyat rejimi belirlenmektedir. Bu durumda doğru riske doğru fiyat verilmesi uygulamasından uzaklaşmaktadır. Örneğin riskli sigortalılar (trafik) havuzu uygulamasında hali hazırda benzer bir durum vardır. Riskli kategoride yer alan sigortalılar için il bazında fiyatlar belirlenmiştir. Kaza sayısının veya sigortalının hasar geçmişinden bağımsız olarak, 5 kaza yapan ile 10 kaza yapan sürücüler herhangi bir ilde aynı sigorta primini ödemektedir. Bu durum da hasarsız veya iyi sürücü konumundaki sigortalıların üzerindeki yükü artırmaktadır. Diğer bir deyişle iyi sürücüler havuz kapsamındaki kötü sürücülerini bir ölçüde finanse etmektedir. Bu da adil fiyat yaklaşımından uzak olmaktadır. Hâlbuki bu tür sigortalarda, diğer ülke örneklerinde olduğu gibi serbest piyasa kapsamında risk değerlendirmesini ve fiyat belirlemeyi sigorta şirketlerine bırakmak veya kişi bazlı ya da ehliyet temelli (telematik sigorta) sistemler oluşturularak alternatif bir çözüm getirilmesi de mümkündür. Telematik sigortada, kişi temelli ve sürücü deneyimine dayalı poliçelerde kişiye özgü geçmiş hasar kayıtları, kullanım tarzı, sürücü davranışları esas alınarak kişilerin risk profilleri oluşturulmakta, bunun sonucunda daha doğru, daha güvenilir ve daha adil bir fiyatlandırma imkânı sunulmaktadır. Kişi temelli ve kullanıma dayalı poliçeler için; kişiye özgü kişisel veriler dikkate alınarak sürüş süresi, mesafesi ve sürücü davranışlarına ilişkin bilgiler değerlendirilmekte ve buna göre sigorta fiyatı oluşmaktadır (Husnjak, Peraković, Forenbacher ve Mumdziev, 2015).

4. Sonuç

Dünya uygulamaları incelendiğinde ülkelerde çeşitli

nedenlerle sigortacılık havuzları kurulmuştur. Gerek ülke bazında gerekse sigorta branşları itibariyle havuz uygulamaları birbirinden farklılaşmaktadır. Deprem, tarım ve terörizm gibi alanlar yüksek hasar maliyetlerine neden olduğundan bu tür sigorta alanlarında sigorta havuzlarının yaygın olduğu ve uzun süre sektörde yer aldığı anlaşılmaktadır.

Hekimler için getirilen tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası, zorunlu trafik sigortasında riskli sigortalılar havuzu ve devlet desteli ticari alacak sigortası gibi havuzlar, katastrofik riskler içermemekte ve kamu otoritesinin politika tercihleri sonucu oluşturulmuş yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstelik ülkemizde bu tür sigorta havuzlarının yaygınlaştığı görülmektedir. Nitekim son 3 yılda kurulan havuz sayısı 3'tür. Söz konusu havuz uygulamalarının; fiyat istikrarı, sigortasızlığın azaltılması, sigorta yaygınlığının artırılması, risk kontrolü ve hasar yönetimi gibi faaliyetlerin tek bir merkezden yürütülmesi, daha yüksek bir teminat sunulması, daha kolay reasürans bulunması, denetimin sağlanması gibi hususlarda çözüm sağlaması mümkündür. Ancak bunların tümü kısa vadeli çözümlerdir.

Değerlendirme bölümünde detaylı açıklandığı üzere, politika tercihi sonucu oluşturulan havuzlar kısa vadede çözüm getirmekte ve kesin sonuçlar üretmektedir. Ancak bu tür havuz uygulamalarının orta ve uzun vadede yeniden gözden geçirilmesi, gerektiğinde bu tür uygulamalar kaldırılarak dünya uygulamalarına uygun olarak serbest piyasa kuralları çerçevesinde bu havuz uygulamalarına konu işlemlerin sigorta şirketlerine devredilmesi veya şirketler tarafından bireysel olarak sunulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, söz konusu havuz uygulamaları adil ve hakkaniyetli fiyat oluşumuna, ayrıca sigorta şirketlerinin temel faaliyet ve uzmanlaşma alanlarında yoğunlaşmasına engel teşkil etmekte, sektörde anılan branşlarda zararı yükseltmekte, sigorta şirketlerinin kamu otoritesine olan bağımlılığını artırmakta, kamunun asıl faaliyet alanı olan düzenleme ve denetim işini aksatabilmekte ve devletin sigorta sektöründeki ağırlığını artırmaktadır. Bunların sonucunda, havuz uygulamalarının sektörde kalıcı hale gelme riski artmakta veya bu uygulamalar sigorta pratiği haline gelmekte, böylece dünyadaki özel sigortacılık kavramından ve tekniğinden uzaklaşmaktadır.

Bu çerçevede havuz uygulamalarının orta ve uzun vadede ilgili paydaşlar tarafından yeniden değerlendirilmesi ve sigortalı, sigorta şirketleri ve kamu bakımından anılan sigorta branşlarında sürdürülebilirliğin sağlanmasını teminen gerektiğinde kaldırılmasının bir seçenek olarak dikkate alınmasının yerinde ve makul olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

BCT. (2020). Bureau Central de Tarification. (Erişim: 12.08.2020), <https://www.bureaucentraldetarification.com.fr/>

- CEA. (2020). California Earthquake Authority, (Erişim: 12.08.2020), <https://www.earthquakeauthority.com/>
- Cüneyt, T. ve Akpınar, Ö. (2018). Zorunlu Trafik Sigortasındaki Mevzuat Kaynaklı Değişikliklerin Prim Üretimine Etkisinin Analizi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 221-236
- Çipil, M. (2008). *Risk Yönetimi ve Sigorta: Yeni Sigortacılık Mevzuatı ile Uyumlu*. Ankara: Nobel Yayınları
- Dalkılıç, N. (2014). Kamu-Özel Sektör İş birliği Çerçevesinde Doğal Afet Risk Finansmanı. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(4).
- De Mot, J., & Faure, M. (2014). Special Insurance Systems for Motor Vehicle Liability in Belgium and the Netherlands. *In Annual Conference of the Dutch Association of Social Scientific Studie of Law*, 1-49.
- Devlet Destekli Alacak Sigortası Çalışma Usul ve Esasları. (2018). *TC Resmi Gazete*: (Erişim: 14.08.2020), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181224-9.htm>
- Devlet Destekli Alacak Sigortası Tarife ve Talimat. (2018). *TC Resmi Gazete*. (Erişim: 14.08.2020), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181224-8.htm>
- Devlet Destekli Alacak Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği. (2020). *TC Resmi Gazete*. (Erişim: 14.08.2020), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200325-9.htm>
- Doğan, N. (2014). Madenciye Zorunlu Kaza Sigortası. (Erişim: 17.08.2020), <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/noyan-dogan/madenciye-zorunlu-kaza-sigortasi-27592083>
- Doğan, N. (2018). 15 Soruda Alacak Sigortası. (Erişim: 14.08.2020), <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/noyan-dogan/15-soruda-alacak-sigortasi-41068259>
- Eke, S. (2013). Ticari Alacak Riskleri Yönetiminde Kredi Sigortaları ve Ekonomik Büyümeye Etkisinin İncelenmesi, Nedensellik Analizi. *Finanssal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 113-137.
- Ethem, K. (2022). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Ticari Alacak Sigortası Sunulmasını İçeren Devlet Destekli Sistemin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Tebliğ'in Değerlendirilmesi. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(Özel Sayı), 456-481
- Husnjak, S., Perkaovic, D., Forenbacher, I., ve Mumdziev, M. (2015). *Telematics System in Usage Based Motor Insurance*. 25th DAAAM International Symposium on Intelligent Manufacturing and Automation, DAAAM, 816-825).
- Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliği Geçici 12. Madde. (2017). (Erişim: 27.03.2020), <https://www.tsb.org.tr/default.aspx?pageID=654&yid=6>
- Kaya, F. & Kahya, M. (2017). *Sigorta ve Sigortacılık: Yürürlükteki Sigorta Mevzuatına Göre*. Ankara: Beta
- Kerç, E ve Akpınar, Ö. (2018). Türkiye'de Uygulanmakta Olan Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortalarına Yönelik Bir Araştırma. *Öneri Dergisi*, 13(50), 229-246.
- Kubilay, H. ve Akdemir, A.P. (2017). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Taraflarının Yükümlülükleri. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (10), 455-473.
- Kubilay, H. ve Özcan, C. (2017). Ticari Kredi Sigortasının Hukuki Yapısı ve Güncel Sorunlar. *Ankara Barosu Dergisi (2017/3)*, 317-341.
- Mevzuat. (2010). Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair 1219 Sayılı Kanun. (Erişim: 13.08.2020), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1219&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- Milli Reasürans T.A.Ş. (2004). *Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü*, (Birinci Baskı) İstanbul: Ceyma
- Oksay, A. (2017). Hekim Sorumluluk Sigortası Sektörün Sağlığını Tehdit Ediyor. (Erişim: 13.08.2020), <https://www.sigortamedya.com.tr/hekim-sorumluluk-sigortasi-sektorun-sagligini-tehdit-ediyor/>

Extended Summary

Purpose

In the Turkish insurance market, recently, in cases where the insurance products cannot be presented due to some reasons, it has been observed these products are offered to the insureds by establishing pools or similar structures by the public authority. Moreover, the pool applications in question are becoming more and more widespread in Turkish insurance.

The aim of the study is to examine the insurance pools in our country by providing statistical information on the purpose of establishment, structures and working methods, and then to evaluate the advantages and disadvantages of the pools and to provide a solution in the short term. But to review the existing and potential problems of these pools in the medium and long term and to review the insurances in question is to show it is important to be presented by companies.

Literature Review

A literature search in international databases such as EBSCOhost, EMERALD JSTOR, SCOPUS, ULAKBİM, insurance pool applications were done and the existence of applications was tried to be determined. As a result of the research, seen that academic articles were produced on insurance pools for earthquake, nuclear and high-risk insurances within the scope of pool applications. However, there were no scientific studies in areas such as traffic insurance, liability insurance for medical malpractice, trade credit insurance pools. Therefore, similar insurance pools have been founded in world practices, but mostly in the field of catastrophic risks. For, the pools in the second group are relatively few in number. However, in the second group, seen that pools are becoming more and more widespread in our country and, it is understood they are separated from the world at this point.

Design/methodology/approach

In the study, firstly, insurance pools established in Turkey were tried to be determined. For this, publications, annual activity reports, technical reports of insurance branches on the official internet addresses of the public authority and the Turkish Insurance Association were examined together with the literature review. Subsequently, benefited from publications of specialty institutions such as Türk Reasürans A.Ş. and Turkish Motor Insurers' Bureau working as technical operators of these insurance pools. The purpose of establishment of the pools has been determined and the legislative infrastructure, technical structure and operating mechanism have been explained. Then, the advantages and disadvantages are revealed along with the benefits it brings. Finally, the possible situations of the mentioned pools in the medium and long term were discussed and suggestions were made.

Findings

There are currently five insurance pool applications, the last three have been established recently in our country's insurance. Some pools were established due to the capacity problem like DASK and TARSIM as they involve catastrophic risks, while the other group was created due to a policy choice. The focus of the study is the pools that have been established as a policy choice recently.

It is possible that the pool applications can provide solutions for price stability, reducing the uninsured, increasing the prevalence of insurance, carrying out activities such as risk control and damage management from a single center, and providing higher coverage. However, these are all short-term solutions.

Such pooling practices should be reviewed in the medium and long term, if necessary, they should be abandoned. And the transactions subject to these pooling practices should be transferred to insurance companies or presented individually by companies within the framework of free market rules in line with world practices.

Secondly, these pooling practices prevent fair and equitable price formation, as well as the concentration of insurance companies in their core business and specialization areas. In addition, pools increase the loss in the branches in the sector, increase the dependence of insurance companies on the public authority, hinder the regulation and supervision work, which is the main field of activity of the public, and increase the weight of the state in the market. As a result, the risk of pool applications becoming permanent in the sector increases or these applications become insurance practices. Thus, the concept and technique of private insurance in the world is being avoided.

Finally, thought that it would be appropriate and reasonable to re-evaluate the pool applications by the relevant parties in the medium and long term and to consider their removal as an option when necessary.